

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

Rektorsfunktionen
Staffan Lööf

Yttrande

2017-01-30

Vårt dnr 766-16

Regeringskansliets dnr
N2016/06470/FF

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar på SOU 2016:72 Entreprenörskap i det 21 århundradet

Högskolan i Borås lämnar följande synpunkter på utredningen som täcker ett stort antal frågor som är mer eller mindre relevanta för högskolor och universitet. Det avsnitt som är mest fokuserat på och till vissa delar kontroversiellt för högskolesektorn är kapitel 5. Vårt svar gäller i första hand frågor som lyfts i kapitel 5 men också frågor och resonemang som finns insprängda på andra ställen. En mycket stor del av utredningen handlar om rekonstruktion av företag och en andra chans för entreprenörer som av olika anledningar inte lyckats göra ett bärbart företag av sina idéer. Detta är angelägna frågor för entreprenörer och för företagsutveckling men inte frågor som direkt berör högskolan. Vi avstår därför från att kommentera dessa.

Stora konsekvenser av teknikutveckling och nya ekonomiska modeller

Utredningen försöker greppa över så många aspekter att det i vissa stycken blir alltför svepande. Stora frågor hanteras utan djupare diskussion om konsekvenser eller lämnas med förslag om att de skall utredas vidare. Förvisso sägs att "Den nya teknikens effekter på arbetskraftsefterfrågan bör tas på största allvar och kommer sannolikt innebära stora förändringar". Omställningar och kostnader för dessa förändringar måste politiken vara beredda på. Teknikoptimismen varvas med övertygelsen om att där yrken och arbetsuppgifter försvinner kommer nya att skapas. Rapporten för resonemang om app-baserade tjänster och om nya affärsmodeller. Det som bara skymtar förbi är ett resonemang om hur fasta anställningar ersätts av entreprenörskap kombinerat med korttidsanställningar. Delningsekonomi med exempel som crowdfunding, virtuella bemanningsföretag, uthyrning av bostäder, bilpooler, musik och filmstreaming förväntas växa. På flera ställen i utredningen finns sådana exempel. Den svenska modellen ifrågasätts med några enstaka ord utan att konsekvenser behandlas. I texten nämns att "svagare grupper kan exploateras", men att det nya ändå rör ganska få och om verksamheten expanderar ställer det krav på "modern arbetsmarknadsreglering" och "sannolikt reformerade socialförsäkringssystem som inkluderar effekterna av en gig-ekonomi". Frågan är vad en modern arbetsmarknadsreglering innebär? I slutsatsen ligger att fortsatt

utredning om hur teknikutveckling och globalisering utmanar svenska ramvillkor som berör ett flertal politikområden. I det ljuset blir flera av exemplen något ytliga.

Oklart varför konkurrens är bra i sig

Konkurrens på alla områden beskrivs som bra i sig. ”Privata aktörer och valfrihet inom offentligt finansierad verksamhet är bra och troligen ett nödvändigt villkor för innovation och högre produktivitet”. Detta argument återkommer utan att något egentligt resonemang förs om balansen mellan offentlig verksamhet och skattefinansierade företag som vinstmaximerar. För utredarna är det centrala att ”Stärka utmaningsrätten för privata företag gentemot offentliga verksamheter.”

En fråga som känns relevant är hur kommunala och statliga bolag agerar på områden som kanske bör vara förbehållna privat sektor.

Högskolan i Borås vill vara del av forskning om digitalisering

Utredningen argumenterar återkommande för att teknisk utveckling och digitalisering skall bejakas. Detta är något vi till stora delar instämmer i. Kanske går utredarna väl långt i sina argument. Ny teknik och digitalisering är självklart väsentliga aspekter men här återkommer det som det som svaret på allt och det mesta. Med tanke på hur centralt utredningen betraktar den tekniska utvecklingen och digitaliseringen saknar vi för övrigt i skrivande stund ett positivt gensvar från departementet på det initiativ som de västsvenska lärosätena tog i denna fråga 2016.

Högskolans profil i linje med utredningens förslag angående samhällsutmaningar

Det finns säkerligen skäl för att höja kompetensen hos svenska myndigheter vad gäller förståelsen för entreprenörers villkor. Utredningens förslag om en entreprenörsombudsman och att inrätta ett oberoende, högkompetent och rådgivande organ för att göra återkommande analyser av de svenska ramvillkoren i ett internationellt sammanhang kan troligen ge positiva effekter, men känns ändå som en drastisk organisering.

De resonemang som förs kring entreprenörskap och innovation för att möta samhällsutmaningar förefaller rimliga där utredarna efterlyser fokusering på mål där Sverige har komparativa fördelar.

Alla de tre föreslagna områdena (Hälsa, vård och omsorg, Urbanisering och migration samt Klimat, miljö och energiområdena) är relevanta för Högskolan i Borås. Hälsa, vård och omsorg är ett område där vi bedriver både utbildning och forskning. När det gäller urbanisering och migration ingår högskolan tillsammans med bland annat Borås stad och RISE i Vinnovas stadsutvecklingsprogram om hållbara städer. Vad gäller migration finns sedan många år Invandrarakademin vid Högskolan i Borås som stöttar utländska akademiker. En extra resurs till denna verksamhet skulle vara välkommen tillsammans med ett uppdrag att arrangera en ”fast track master” för nyanlända. Inom miljöområdet är Högskolan i Borås ett av de första lärosätena i landet

som blivit miljöcertifierade och där återvinning är ett centralt forskningsområde.

Resurseffektivitet och cirkulära system en del av vår profil

Förslaget i 4.5.4 om att öka satsningarna på forskning och innovation inom områden som kan bidra till ökad resurseffektivitet och cirkulära system ställer vi oss helt bakom. Liksom förslaget att "Vinnova bör ansvara för utlysning och kriterier för att ytterligare tillämpad forskning inom området".

Tydligare prioriteringar behövs

Utredarna menar att de nationella prioriteringarna behöver bli tydligare och att Sverige idag präglas av bristande strategisk styrning. Kravet på ett effektivare system för att främja entreprenörskap ställer vi oss bakom. Med färre aktörer, större program och bättre tydlighet i ansvarsfördelning mellan olika aktörer kopplat till de fyra övergripande principerna som efterlyses förefaller vara en stark bas för utveckling.

Jämställdhet en angelägen fråga för entreprenöriell utveckling

I kapitel 7 om konsekvenser finns bl. a. 7.2.4 Jämställdhetsfrågan - Det är anmärkningsvärt att utredarna endast konstaterar att det är fler män än kvinnor som driver företag och att det är den enda anledningen till att fler män än kvinnor påverkas av utredningens förslag. Det hade varit ytterst relevant och ändamålsenligt att föreslå hur fler kvinnor kan inspireras till att driva företag och att främjandestrukturen kan behöva påverkas ur denna aspekt.

Kapitel 5 Kunskapsuppbyggnad, entreprenörskap och innovation

För att skapa förutsättningar för bättre uppväxling för entreprenörskap och innovation så är det två huvudprocesser som behöver finnas; innovationsledning (se punkt A och C) och samverkansarenor (B). Här är det en förutsättning att alla universitet och högskolor har förutsättningar att skapa sina egna strukturer och miljöer för att både internt driva processer likväl som att ha förmåga att samverka med andra miljöer.

När det gäller kapitel 5 finns det flera aspekter att kommentera. Vi har valt att dela in våra synpunkter i några aspekter:

A. Innovationskontor, innovationsstöd, lärarundantag, sekretess, hanteringen av holdingbolag

Högskolan i Borås har valt att satsa på att bygga upp ett supportkontor för frågor kring forskning och innovation (Grants and Innovation Office). Det är ett led i en medveten satsning på att stärka kvaliteten i forskning och utbildning och att dessutom öka nyttiggörandet av de forskningsresultat

som produceras vid lärosätet. Ett nära, tillgängligt och kompetent stöd för forskarna i frågor kring innovation och utveckling har lett till att högskolan har beviljats flera viktiga forskningsprojekt med stark tillämpningsfokus och har också gett kapacitet att driva viktiga innovationsplattformar i samarbete med det lokala näringslivet och staden. De innovationsrådgivare som arbetar på Högskolan i Borås Grants and innovation office har en *god kännedom om, och insyn i forskningen* vid lärosätet och arbetar tillsammans med andra lokala aktörer som Inkubatorn, Science Park och Drivhuset för att stärka forskares och studenters möjlighet till entreprenörskap och idéutveckling. Denna lokala resurs är också en *förutsättning för att högskolans forskare ska kunna ta del av det stöd som erbjuds vid de större nationella innovationskontoren* och utan lokalt stöd hade Chalmers Innovationskontor inte haft många verifieringar från Borås.

Kritisk massa

Rapporten verkar se ett bekymmer i att innovationskontoren har svårt att uppnå vad man kallar kritisk massa. Vad avses med kritisk massa? Att argumentera för behovet av kritisk massa tyder på att man ser innovationsutveckling som något sällsynt som lärosätena vanligtvis inte arbetar med. Vi ser snarare att nyttiggörande finns och bör finnas som en naturlig del av varje forskningsmiljö. Att centralisera stödet till några få innovationskontor i universitetsstäderna signalerar att innovationer är något som inte vanligen kopplas till forskning. Innovationskontoren vid de större lärosätena fokuserar stöd och insatser i geografiskt närområde och av förklarliga skäl främst till det egna lärosätet.

Viktigare än centralisering är att *innovationskontoren samverkar och är öppna med och nyttjar varandras specialistkompetenser*. Till exempel bör ett lärosäte som Högskolan i Skövde ha experter på spelinnovationer och Högskolan i Borås bör ges resurser för att erbjuda forskare, studenter och företag kompetens kring textila innovationer eller affärsmodeller kring digital handel. Vi anser att *tillgängligheten till support i innovationsprocessen är en avgörande aspekt för om forskningsresultat ska tas tillvara* och komma samhället till gagn. Att samla stödet vid få större kontor ger ett *avstånd mellan stöd och forskning som är direkt hindrande för innovationsutveckling*. Det finns tendenser som pekar på att det mindre lärosätets behov av stöd och entreprenörsfrämjande insatser skiljer sig till sin natur från de större lärosätenas. De nationella innovationskontoren är mer anpassade för universitetens förutsättningar. Rapporten talar om ett "samägt" innovationskontor vilket också var ursprungsmodellen för innovationskontoren, men utvecklingen har visat att när stora resurser samlas vid få större lärosäten, tenderar det att ge dessa lärosäten en styrande position som inte är av godo för innovationsprocesserna vid de lärosäten som står utanför.

Företagens tillgång till innovationsrådgivning, IPR

Rapporten peka på att företag inte får tillgång till rådgivning och menar att lärosäten skulle kunna bidra till exempel med stöd inom IPR. Avser rapporten då att innovationskontor vid de större städerna ska öppna dörrarna för rådgivning till hela regionens näringsliv? Riskerar företagare som inte befinner sig i storstäderna då att stängas ute på grund av stora

geografiska avstånd till stödet? Forskning i högskolor sker ofta i samverkan med det regionala näringslivet och ett lokalt innovationskontor kan ges i uppdrag att fungera som stöd i att nyttja och skydda kunskapstillgångar så att innovationsutveckling vid företagen kan ske samtidigt som forskning vid lärosäten kan bedrivas vidare. Om lärosäten skall kunna arbeta mot företag i enlighet med förslaget måste sekretesslagstiftningen ses över, precis som utredarna föreslår.

”Läraryrket” kommenteras bland annat på sidan 213 – ”Genom praxis har det patenträttsliga undantaget kommit att utvidgats också till det upphovsrättsliga området”. Detta är en uppfattning som Högskolan i Borås inte delar. När det gäller frågan om undantaget ska finnas för innovationer som baseras på forskning delar vi utredarnas syn. Angående resonemanget om licensering ställer de sig positiva men utvecklar inte sitt resonemang. Vi kan bara konstatera att licensering vid svenska universitet och högskolor sker i mycket liten skala.

En sak som nästan saknas i resonemangen i rapporten är holdingbolagen och den roll dessa kan spela i processer som bidrar till kommersialisering av forskningsresultat. Holdingbolag nämns på något eller ett par ställen och då i en bisats. Vi efterlyser en större tydlighet från regeringen när det gäller holdingbolagens roll, mandat och finansiering i framtiden.

Anmälningsplikt

Rapporten föreslår att innovationer från forskningsverksamhet ska anmälas och föreslår anmälningsplikt till lämplig instans på lärosätet. Vi anser att förslaget är intressant men ser ett problem för de lärosäten som står utan innovationskontor. Vilken instans avses hos dessa? Och hur ska anmälan tas emot? Lärosäten utan specialister eller rådgivare inom innovation, vilket alltså inte gäller Högskolan i Borås, har rimligtvis mycket svårt att inneha denna kompetens.

Summering

Vi menar att innovation och nyttiggörande inte bör ses som något som endast sker i särskilda fall av forskningen utan snarare bör ingå som en naturlig del i varje forskares fält, så väl teknisk såsom samhällsvetenskaplig. Synen på innovation och nyttiggörande som något som är så komplicerat att det måste samlas vid de större enheterna (universiteten) menar vi är kontraproduktiv och vi ser tvärtom vad rapporten säger att Innovationskontor bör omgående upprättas vid varje lärosäte. Självklart med utvärdering och uppföljning på samma sätt som idag. Finns innovationsrådgivare vid varje lärosäte finns också en chans att på riktigt öppna dörrarna för både studenter och företag i närområdet. Om man vill skapa förutsättningar för att skapa kunskap i samverkan krävs kvalificerat stöd även vid högskolor. Likväl som att det finns utbildningsadministratörer och forskningshandläggare bör det vid varje forskande lärosäte finnas tillgång till kvalificerad rådgivning inom innovation.

Vid ett mindre lärosäte som Högskolan i Borås har innovations- och affärsjuridisk rådgivning i sin nuvarande form funnits på plats sedan 2014. Högskolans medvetna satsning på detta område görs med förvisningen om att en stärkt medvetenhet och kunskap om innovation och nyttiggörande gynnar högskolans forskning och utbildning samtidigt som det ger ett mervärde för företagsutveckling i regionen. Satsningen stöts i uppstart av Västra Götalandsregionen och ett ekonomiskt bidrag från Chalmers Innovationskontor motsvarande 350tkr. Sedan starten har ett flertal samarbetsavtal med företag och idéer granskats och flera har gått vidare till verifiering, inkubation och/eller till entreprenörsskolor. En liknande satsning görs nu vid övriga högskolor i regionen och i landet. I och med att inga nationella anslag ges till de mindre lärosätena för innovationsstöd är verksamheterna helt beroende av regionens och de centrala innovationskontorens goda vilja. Att tvingas lita till tillfälliga projektstöd riskeras en verksamhet utan den säkerhet och långsiktighet som bör präglade ett kompetent innovationsstöd.

Sammantaget anser Högskolan i Borås att det är av största vikt att det ges resurser till *alla* lärosäten som förväntas arbeta för att stärka entreprenörskap och nyttiggörande av forskningsresultat. Att samla resurserna i få stora kontor är inte en effektiv modell, det behövs ett eget anslag till alla lärosäten för att säkerställa en långsiktighet i det innovationsarbete som bör finnas överallt där forskning bedrivs.

B. Samverkansarenor – Smart Textiles – Science Park Borås

5.8.5 och på andra ställen argumenteras för ”Skapa incitament för campus-baserade ’kluster’”. Detta håller vi med om och se samverkansarenor som en förutsättning för att lyckas med nyttiggörande och innovation.

Plattformer och mötesplatser som karaktäriseras av tillit i form av kultur och struktur skapar förutsättningar för gränsöverskridande möten både vetenskapligt och bransch- och områdesspecifikt. Ett sådant exempel är Smart Textiles-miljön i Borås där man utifrån ett regionalt styrkeområde, textil, utvecklat en innovationsmiljö för en bättre värld med textil innovation.

Smart Textiles är motorn för textila innovationer med en unik bredd – från grundforskning, prototypframtagning till kommersialisering av produkter. Det skapas resultat tillsammans med akademi, näringsliv, institut och politik.

Smart Textiles har med sin miljö skapat förutsättningar för en framtida industri som därmed får en unik position genom att resultat från forskning utvecklar framtidens textila lösningar och innovationer. Områden som digitalisering, sensorer och hållbarhet skapar nya möjligheter för nästa generations textila material.

Utgångspunkten är att så långt som möjligt arbeta med behovs- och marknadsdrivna projekt med sikte på kommersiella, textila produkter som används på nyskapande och oväntade sätt. I ett stort antal projekt har Smart Textiles sammanfört olika partners och initierat och stöttat projekten i resan mot kommersialisering. Dynamiken uppstår i och med Smart Textiles förmåga att skapa oväntade möten där textila processer möter behov inom

andra branscher och skapar en gränsöverskridande lösningar. Exempel på detta är de 65 produkter som idag finns ute på marknaden samt över 200 framtagna prototyper.

En viktig del i innovationskraften är att skapa växelverkan mellan design och teknik. Som drivkraft ger området design en riktning och mening åt den tekniska utvecklingen. Teknik som drivkraft ger på samma sätt tekniska möjligheter för designutveckling.

En plattform som Smart Textiles är en viktig del för Högskolan i Borås att förverkliga visionerna om nyttiggörande, innovation och entreprenörskap. Den skapar förutsättningar för studenter, forskare att möta näringsliv, offentliga institutioner och behovsägare.

Till detta kan läggas att Smart Textiles är lokaliserat i en lokal satsning med namnet Textile Fashion Center tillsammans med bland annat Science Park Borås, Inkubatorn i Borås, Modeinkubatorn, Drivhuset och en rad andra delar av det regionala innovationssystemet. Textile Fashion Center utgör en del av Högskolan i Borås campusområde och är den främsta mötesplatsen i Boråsregionen. Utredarna konstaterar att få intresserar sig för de små och medelstora företagen. I det sammanhanget utgör i så fall Borås ett stort undantag, där hela regionen präglas av just dessa företag. Utredningen borde ha mer noggrant undersökt hur lärosäten och aktörer faktiskt agerar före det att osakliga uttalanden görs.

C. Ledningsfrågan i akademien och konkurrensutsättning av basanslag

Konkurrensutsättning av basanslag

Utredningens åsikter kring att en större andel av basanslagen till universitet och högskolor bör konkurrensutsättas är mycket svagt underbyggt. Ett seriöst resonemang i denna fråga kräver mer än ett fåtal rader i en utredning. Det saknas knappast underlag. Den diskussion som förts i hela utbildning- och forskningssektorn bland annat i form av olika inspel till regeringens forskningsproposition samt regeringens egna ställningstaganden när forskningspropositionen presenterades är ett tydliga exempel. Det finns ett flertal välunderbyggda exempel på att snarast det omvända förhållandet råder; Det krävs ökade basanslag för att säkra en fortsatt positiv utveckling av kvaliteten inom svensk forskning. Ökade basanslag bidrar också till att skapa förutsättningar för bättre karriärvägar, inte minst för unga forskare, och fler forskare som fullt ut kan finansieras av akademien.

Det akademiska ledarskapet

Utredningen väljer att angripa den viktiga men komplicerade frågan om det akademiska ledarskapet på ett närmast nonchalant sätt. Långtgående

förändringar föreslås utifrån ett resonemang som i huvudsak får sägas präglas av okunskap och oförståelse. Sammantaget leder detta till en onödigt onyanserad och icke underbyggd kritik av lärosätesledningarna. Att utredningen sedan väljer att hänvisa till och söka stöd i en pamflett från Svenskt näringsliv är anmärkningsvärt. Den akademiska verksamheten kräver en god balans mellan det kollegiala styret och linjestyre för att säkerställa en positiv utveckling av både forskning och utbildning.

Vi noterar att flera av de förslag som lämnas av utredningen återfinns i regeringens proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft. Högskolan i Borås ställer sig självklart bakom önskemålen om ökad samverkan mellan akademien och det övriga samhället liksom att finna kompletterande meriteringsgrunder till de inomakademiska för att öka rörligheten.

I detta ärende har rektor Björn Brorström varit beslutande. Utvecklingsdirektör Staffan Löf har varit föredragande.

Björn Brorström

Rektor

Staffan Löf

Utvecklingsdirektör